

# Praktische zorg na overlijden in het ziekenhuis

Informatie voor nabestaanden

Naar het ziekenhuis? Lees eerst de informatie op [www.asz.nl/brmo](http://www.asz.nl/brmo).

## informatie

# Inleiding

Wij betuigen ons medeleven met het overlijden van uw familielid.

Als een familielid<sup>1)</sup> overleden is, begint een periode van definitief afscheid nemen. Ondanks het verdriet dat een overlijden met zich meebrengt, moet er juist in deze periode ook veel geregeld worden.

U leest in de folder meer over een deel van de zaken die u als nabestaande moet regelen. Ook vertellen we u hoe de zorg eruitziet die we vanuit het ziekenhuis geven rondom overlijden.

## Welke nabestaanden mogen zaken regelen?

- De echtgeno(o)t(e) of levenspartner van de overledene.
- Een naaste aanwezige bloedverwant.
- Een meerderjarige erfgenaam die bij het overlijden aanwezig was.
- Als overledene u gevraagd heeft om de zaken rondom zijn/haar overlijden te regelen.

# Na het overlijden

## Op de verpleegafdeling

Een arts moet officieel de dood constateren. Meestal is de doodsoorzaak bekend. De arts vult de overlijdenspapieren in. Uw familielid wordt door de verpleegkundige netjes neergelegd in bed. Hierna kunt u afscheid nemen. Eventuele persoonlijke bezittingen krijgt u mee. U ondertekent hiervoor een formulier.

<sup>1)</sup> Overal waar 'familielid' staat, kunt u ook 'naaste' lezen.

Als er kleding is waarin de overledene opgebaard gaat worden, kunt u deze achterlaten. Als er geen kleding aanwezig is, kunt u deze later bij de uitvaartverzorger afgeven.

We raden u aan om kostbaarheden mee naar huis te nemen. Als u wilt dat uw familielid bij het opbaren sieraden of een bril draagt, geeft u deze kostbaarheden aan de uitvaartverzorger.

### **Persoonlijke wensen**

De medewerkers van het mortuarium willen zoveel mogelijk rekeninghouden met persoonlijke wensen. U kunt uw wensen over bijvoorbeeld make-up, kleding, sieraden doorgeven aan de verpleegkundige. Deze geeft uw wensen door aan de mortuarium-beheerder.

### **Als u niet wilt dat de overledene wordt verzorgd door de mortuariumbeheerder van het ziekenhuis, geeft u dit direct na het overlijden aan bij de verpleegkundige.**

- Belt u dan meteen de uitvaartverzorger om te regelen dat uw familielid zo spoedig mogelijk naar de plaats van opbaring gebracht wordt.
- *Als dit niet binnen drie uur na het overlijden lukt, vraagt het ziekenhuis alsnog de mortuariumbeheerder om de verzorging op zich te nemen. Er wordt dan ook begonnen met het koelen van de overledene.*

## **Het mortuarium**

Nadat u afscheid heeft genomen, wordt de overledene naar het mortuarium van het ziekenhuis gebracht. De medewerker van het mortuarium verzorgt uw familielid en trekt hem/haar de gewenste kleding aan.

Als u dat wilt mag u kijken of meehelpen bij deze verzorging. U kunt dit **vooraf** bij de verpleegkundige aangeven. De verzorging vindt in dat geval op de verpleegafdeling plaats.

Op locaties Dordwijk en Zwijndrecht heeft het Albert Schweitzer ziekenhuis het beheer van het mortuarium overgedragen aan een externe mortuariumbeheerder, Cura Mortuorum (CMO). Deze mortuariumbeheerder verzorgt uw familielid en handelt enkele administratieve zaken af.

### **Rituele bewassing**

In overleg met de mortuariumbeheerder kan rituele bewassing plaatsvinden. De kosten voor het gebruik van de wasruimte zijn voor rekening van de nabestaanden.

### **Afscheid nemen**

Het Albert Schweitzer ziekenhuis heeft geen rouwcentrum waar u uitgebreid afscheid kunt nemen van de overledene. Familieleden nemen afscheid op de verpleegafdeling.

Als er nog anderen zijn die afscheid willen nemen, nadat de overledene naar het mortuarium is gebracht, kan dit uitsluitend op afspraak.

### **Kosten**

De kosten voor de verzorging en het verblijf in het mortuarium zijn voor rekening van de nabestaanden. Dit geldt niet voor de eerste drie uur na overlijden als u geen gebruik wilt maken van de mortuariumfaciliteiten.

Verblijft de overledene voor een obductie of orgaandonatie (meer informatie hierover leest u verderop in de folder) langer dan 24 uur in het mortuarium? Dan worden de extra kosten die hieraan zijn verbonden door het ziekenhuis betaald. De mortuariumbeheerder stuurt de rekening voor de overige kosten naar de uitvaartverzorger. Voor het afscheid nemen in het mortuarium worden apart kosten in rekening gebracht. De tarieven kunt u terug vinden op de website van de mortuariumbeheerder: [www.curamortuorum.nl](http://www.curamortuorum.nl)

De kosten voor het gebruik van het mortuarium van het ziekenhuis worden overigens door geen enkele ziektekostenverzekering vergoed.

# De uitvaartverzorger

Het is belangrijk dat u zo spoedig mogelijk de uitvaartverzorger en/of uitvaartverzekering belt. Als uw familielid een uitvaartpolis had, belt u met de uitvaartverzekeraar. Als er geen uitvaartpolis is, kunt u zelf een uitvaartverzorger kiezen.

De uitvaartverzorger kan zorgen voor:

- Het afhalen van de overlijdenspapieren bij het mortuarium.
- Het verzorgen van de formaliteiten bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand in de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.

Als u deze formaliteiten zelf wilt regelen, doet u dit als volgt:

- U kunt de overlijdenspapieren na telefonisch overleg met de mortuariumbeheerder ophalen bij het mortuarium. Het telefoonnummer vindt u achterin de folder.
- De overlijdenspapieren moet u afgeven bij de ambtenaar van de Burgerlijke Stand van de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.
- Bij uw bezoek aan de ambtenaar van de Burgerlijke Stand moet u indien van toepassing het trouwboekje van uw familielid of naaste meenemen als uw familielid of naaste gehuwd was op het moment van overlijden. Verder geeft u aan de ambtenaar door hoeveel uittreksels van de overlijdensakte u wilt ontvangen.

Deze uittreksels zijn onder andere nodig voor het regelen van formaliteiten voor de bank, pensioenverzekeringen, de ziektekostenverzekering etc.

# Rouw

Na het overlijden van uw familielid begint een periode van rouw. Mensen kunnen verschillend reageren op een overlijden en verschillend met hun rouw omgaan. De folder 'Verlies, verdriet en rouw' gaat hierop in en kunt u op de verpleegafdeling krijgen.

U kunt de folder ook downloaden via de website van ons ziekenhuis, <https://www.asz.nl/behandelingen/rouw/>

### **Rouwbegeleiding**

De Landelijke Stichting Rouwbegeleiding (LSR) kan u informeren over gespreksgroepen voor rouwverwerking. U kunt er ook terecht voor literatuur over rouwverwerking. De LSR kunt u bellen op werkdagen tussen 09.00 -13.00 uur, tel. (030) 27 61 500. U kunt de stichting ook vinden op internet: [www.verliesverwerken.nl](http://www.verliesverwerken.nl)

## **Bijzondere omstandigheden**

### **1) Niet-natuurlijke dood**

We spreken hiervan als iemand door een niet-natuurlijke oorzaak is overleden, bijvoorbeeld na een (verkeers)ongeval of een misdrijf. De arts die de dood constateert, neemt contact op met de gemeentelijke instanties om dit te melden. Door de politie en/of de officier van justitie wordt een onderzoek naar de doodsoorzaak ingesteld.

Er kunnen aan de nabestaanden vragen worden gesteld over de toedracht van een ongeval. Verder zijn vaak aanvullende persoonlijke gegevens van uw familielid of naaste nodig. Meestal kan rouwbezoek van naasten die niet bij het overlijden aanwezig waren, pas plaatsvinden nadat het lichaam van uw familielid of naaste door de officier van justitie is vrijgegeven.

### **2) Obductie bij onbekende doodsoorzaak**

Obductie is een inwendig onderzoek van een overleden persoon. Het wordt ook wel een sectie, lijkopening of autopsie genoemd. Het onderzoek wordt verricht door een patholoog van het ziekenhuis. Een patholoog is een arts die gespecialiseerd is in deze vorm van onderzoek.

Soms is een doodsoorzaak niet precies bekend. De arts die de dood constateert kan u dan voorstellen om een obductie te laten doen. Een andere reden om een obductie te laten doen is om vast te stellen of de ziekte waaraan uw familielid is overleden erfelijk of besmettelijk is.

Na een obductie kan er een opbaring zoals anders plaatsvinden. Uw familielid wordt zo verzorgd dat niets te zien is dat van de obductie.

### **Toestemming nodig**

Voor een obductie is toestemming nodig. De arts vraagt of de overledene in een testament (wilsbeschikking) heeft laten opnemen dat hij<sup>\*\*</sup>) geen obductie wenst. Als er geen wilsbeschikking is, waarin dit benoemd is, kunnen nabestaanden toestemming geven. U bent degene die besluit of u toestemming verleent voor obductie. Geeft u geen toestemming, dan wordt geen obductie verricht.

### **Geen toestemming nodig**

Als iemand mogelijk een *niet-natuurlijke dood* is gestorven of als het in het belang van de volksgezondheid is een obductie uit te voeren, is *geen* toestemming van nabestaanden nodig. In dit geval wordt een obductie altijd uitgevoerd en is een eventueel aanwezige wilsbeschikking ongeldig.

### **De uitslag**

De patholoog geeft de uitslag van de obductie door aan de arts die uw familielid of naaste heeft behandeld. U wordt door de arts ingelicht. Hiervoor maakt u een afspraak met deze arts voor ongeveer zes weken na het overlijden. Bij een niet-natuurlijke dood licht de gerechtelijk patholoog alleen de officier van justitie in.

<sup>\*\*</sup>) Overal waar 'hij' staat, kunt u ook 'zij' lezen.

## Meer informatie

- Volwassenen  
Wilt u meer informatie over obductie bij volwassenen? Dan kunt u de folder 'Obductie. Informatie voor nabestaanden' lezen. Deze folder kunt u krijgen op de verpleegafdeling. U kunt de folder ook downloaden via de website van het ziekenhuis, [www.asz.nl](http://www.asz.nl)
- Kinderen  
Er is ook een folder verkrijgbaar over obductie bij kinderen: 'Onderzoek na overlijden van kinderen (obductie)'. Deze folder is uitgegeven door het Erfocentrum, een onafhankelijke organisatie die voorlichting geeft over onder andere erfelijkheid en erfelijke ziektes, [www.erfocentrum.nl](http://www.erfocentrum.nl)

## 3) Orgaandonatie

Na een overlijden kijkt de behandelend arts in het donorregister of de overledene als donor geregistreerd staat. Als er geen wens van uw familielid vermeld is in het donorregister of als hij deze beslissing aan de nabestaanden overlaat, kan de arts u om toestemming vragen weefsels en/of organen te doneren.

### Een orgaandonatie

Bij orgaandonatie wordt beoordeeld of uw familielid donor kan zijn. Dit wordt bepaald door de arts in overleg met de Stichting Eurotransplant Nederland, [www.eurotransplant.nl](http://www.eurotransplant.nl) (home> patients> Nederland)

Het doel van een orgaandonatie:

- Door donatie van organen kan het leven van andere mensen worden gered of draaglijker gemaakt.
- Met donorhuid worden patiënten met brandwonden behandeld. Het aanbrengen van donorhuid vermindert de pijn waardoor de kans op infecties kleiner wordt en de wond beter geneest met minder kans op littekens.
- Met donorhoornvliezen kunnen patiënten weer zien.
- Met botweefsel kan voorkomen dat een arm of been bij patiënten moet worden geamputeerd.



Bij orgaan- en botweefseldonatie wordt gebruik gemaakt van een operatiekamer in het ziekenhuis. Het uitnemen van organen wordt gedaan door artsen van het transplantatiecentrum Eurotransplant. Alle afspraken worden gecoördineerd door de Stichting Eurotransplant Nederland en de zusterorganisatie Bio Implant Services (BIS), [www.bislife.org](http://www.bislife.org). Meestal vindt orgaandonatie plaats bij patiënten die klinisch dood zijn. Dit wil zeggen dat de patiënt geen hersenactiviteit meer heeft en eigenlijk overleden is, maar nog niet van de apparatuur is afgesloten. Dit houdt in dat u vóór het afsluiten van de apparatuur wordt benaderd door de behandelend arts met de vraag of er donatie mag plaatsvinden.

### **Weefseldonatie**

Na het overlijden kunnen ook weefsels worden gedoneerd, bijvoorbeeld huid, hoornvlies van het oog (cornea) en hartkleppen. Deze worden verwijderd in het mortuarium van het ziekenhuis door speciaal opgeleide medewerkers van Bio Implant Services.

Weefseldonatie hoeft niet in een steriele werkomgeving te gebeuren. De weefsels worden namelijk na uitname verder behandeld, voordat ze worden gebruikt tijdens een operatie. Alleen botdonaties vinden wél op een operatiekamer plaats.

### **Na de donatie**

Na elke vorm van donatie wordt uw familielid of naaste zo verzorgd zodat bij het opbaren niet te zien is dat er een donatie heeft plaatsgevonden. Ook na een donatie kan er een opbaring plaatsvinden in een rouwkamer of woonhuis. Als er bijzonderheden optreden kunt u altijd contact opnemen met de mortuariumbeheerder.

## **4) Ter beschikking stellen aan de wetenschap**

Als de overledene heeft aangegeven dat hij na de dood ter beschikking wil worden gesteld aan de wetenschap, moet er een bevestiging van een universiteit worden overlegd. Als de universiteit de ter beschikkingstelling accepteert, betekent dit dat:

- U uw familielid daarna niet meer kunt begraven of cremeren.
- Er geen obductie of donatie meer kan plaatsvinden.

De universiteit kan ook besluiten om het lichaam van de overledene niet te accepteren voor wetenschappelijk onderzoek. U moet dan alsnog een uitvaart regelen.

Overigens, na een gerechtelijke obductie is het niet mogelijk om het lichaam ter beschikking aan de wetenschap te stellen. Ook dan moet er alsnog een uitvaart worden geregeld.

## Tot slot

We hebben geprobeerd om de meest belangrijke praktische zaken voor u te beschrijven. We hopen u hiermee enigszins op weg te helpen. Als u vragen heeft over het afwikkelen van formaliteiten na het overlijden of over de mogelijkheden van de uitvaart, neemt u dan contact op met de uitvaartverzorger.

Heeft u vragen over de verzorging van uw familielid of naaste en het verblijf in het mortuarium? Bel dan gerust naar de mortuarium-beheerder, CMO via tel. (0345) 58 07 70 of (015) 219 88 18 of kijk op [www.curamortuorum.nl](http://www.curamortuorum.nl)

Wij wensen u veel sterkte toe.

**CMO**  
Cura Mortu Orum





*Deze folder is getest door een onafhankelijk patiëntenpanel*

*Wilt u uw mening geven over deze folder? Dat kan hier: [www.asz.nl/foldertest/](http://www.asz.nl/foldertest/)*

Albert Schweitzer ziekenhuis  
augustus 2019  
pavo 0554